

LUONTO JA METSÄ VARHAISKASVATUKSEN OPPIMIS-
YMPÄRISTÖNÄ

TIETOA JA KOKEMUKSIA

Otamo Pekka

Opinnäytetyö
Lapin ammattikorkeakoulu
Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2024

Sosionomikoulutus
Sosionomi

Tekijä	Pekka Otamo	2017 - 2024
Ohjaaja(t)	Seija Järvi, Sari Leppälä	
Toimeksiantaja	Lapin ammattikorkeakoulu	
Työn nimi	Luonto ja metsä varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä	
Sivu- ja liitesivumäärä	34 + 2	

Opinnäytetyöni käsittelee luontoa ja metsää varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Opinnäytetyön tarkoituksena on löytää hyviä puolia luonnon ja metsän hyödyntämisestä oppimisympäristönä ja tehdä tärkeitä havaintoja teemaan liittyen. Kirjallisen lähdeaineiston tutkimisen lisäksi, tarkoituksena on alalla työskentelevien haastattelujen sekä oman pohdinnan kautta myös löytää mahdollisia kehityskohteita ja hyödyntämättömiä mahdollisuuksia aiheeseen liittyen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten havaintojen ja kokemusten yhteen saattaminen kehittää ammattitaitoa ja parantaa valmiuksia toimia käytännön työelämässä. Luonto ja metsä aiheina ovat muodostuneet itselleni läheisiksi ja mielenkiintoisiksi työkokemusteni myötä varhaiskasvatuksen kentällä. Tähän ovat tuoneet lisää mielenkiintoa luontoon sekä metsään liittyvät harrastukseni sekä omien lasten kasvatusta ja havainnointi.

Avainsanat
Muita tietoja

Luonto, Varhaiskasvatus, Metsä
Esim. Työhön liittyvä multimediaesitys

Name of Degree Programme
Degree

Author	Pekka Otamo	2017 - 2024
Supervisor	Seija Järvi, Sari Leppälä	
Commissioned by	Name of the Commissioner	
Subject of thesis	Nature and forest as an early childhood learning environment	
Number of pages	34 + 2	

My thesis deals with nature and the forest as a learning environment for early childhood education. The purpose of the thesis is to find good aspects of utilizing nature and the forest as a learning environment and to make important observations related to the theme. In addition to the study of written source material, the purpose is also to find possible development targets and untapped opportunities related to the topic through interviews with people working in the field and personal reflection. Bringing together the observations and experiences of early childhood education professionals develops professional skills and improves capabilities to act in practical working life. Nature and the forest as subjects have become close and interesting to me through my work experiences in the field of early childhood education. My hobbies related to nature and the forest, as well as raising and observing my own children, have brought additional interest to this.

Key words	Nature, Early childhood education, Forrest
Special remarks	E.g. The thesis includes a multimedia presentation.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2. OPINNÄYTETYÖN TEORIAPOHJA.....	7
2.1 Oppimisympäristöt.....	7
2.2 Ympäristökasvatus.....	9
2.3 Kasvan, liikun ja kehityn.....	10
2.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	12
2.5 Metsän hyödyt ja vaikutukset hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa	13
2.6 Leikkiminen ulkona.....	15
2.7 Luonto ja tiedekasvatus.....	15
2.8 Kokemuksellinen oppiminen luonnossa.....	16
2.9 Opettajan rooli luonnon hyödyntämisessä varhaiskasvatuksessa.....	16
2.10 Jokaisenoikeudet.....	18
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	20
3.1 Opinnäytetyön tarkoitus.....	20
3.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät.....	20
3.3 Opinnäytetyön dokumentointi.....	21
3.4 Tutkimuseettisten periaatteiden ja vallitsevan tietosuojalainsäädännön noudattaminen opinnäytetyössäni.....	22
3.5 Opinnäytetyöhöni sovellettava eettinen normisto.....	23
4 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET.....	24
4.1 Varhaiskasvatuksen opettajien haastattelut.....	24
4.2 Miten luontoa ja metsää hyödynnetään varhaiskasvatuksessa?.....	25
4.3 Mitä seikkoja on syytä huomioida?.....	27
4.4 Käyttämätön potentiaali ja mahdolliset kehityskohteet?.....	30
4.5 Yhteenveto.....	30
5 POHDINTA.....	33
LÄHTEET.....	35

ALKUSANAT

Haluan kiittää Lapin ammattikorkeakoulun opettajia, sekä opiskelukavereitani jotta tämä projekti oli mahdollinen.

1. JOHDANTO

Ajatus tästä opinnäytetyöstä sai alkunsa, kun työskentelin varhaiskasvatuksen opettajana päiväkodissa 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmässä. Päiväkodin pihalla oli metsäalue lasten käytössä ja lapsiryhmät kävivät ainakin viikoittain metsäretkillä lähialueen metsissä. Myös vihreä lippu ja Metsämörri -toiminta oli käytössä yleisesti. Luonto on Suomessa iso osa varhaiskasvatusta ja siellä vietetään paljon aikaa. Aihetta tutkiessani löysin siitä paljon kirjallisuutta ja erilaisia tutkimuksia sekä myös muita samaa aihealuetta käsitteleviä opinnäytetöitä. Halusin lähestyä opinnäytetyöni aiheita omien kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Tämä onnistuikin mielestäni hyvin, sillä niistä löytyi paitsi kirjallista lähdeaineistoa, pääsin myös haastattelemaan muita varhaiskasvatuksen opettajia aiheesta. Panostin opinnäytetyön ulkoasuun ja visuaaliseen toteutukseen, ottaen kuitenkin huomioon Lapin ammattikorkeakoulun vaatimukset opinnäytetyölle. Opinnäytetyön alussa on tutkimus- ja teoriatietoa luonnon ja metsän käytöstä varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä ja sen erilaisista vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykseen. Koin myös tärkeäksi lisätä kappaleen jokaisenoikeuksista, sillä ne on kaikkien luonnossa liikkuvien syytä tietää. Merkittävin lähdemateriaali opinnäytetyössä oli varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet. Näiden lisäksi keräsin tietoa erilaisista painetuista ja sähköisistä lähteistä. Haastattelin opinnäytetyöhöni myös kolmea varhaiskasvatuksen opettajaa. Näillä haastatteluilla hain vastausta opinnäytetyöni kolmeen tutkimuskysymykseeni, joita käsitellään luvussa neljä. Haastattelavien innokkuus ja vapaaehtoisuus olikin positiivinen yllätys opinnäytetyötäni tehdessä. Opinnäytetyöni lopusta löytyy pohdinta-osio, jossa käyn läpi omia ajatuksiani, joita syntyi opinnäytetyöprosessin aikana.

Opinnäytetyössä kartoitan ja selvitän luonnon ja metsän mahdollisuuksia ja vaikutuksia oppimisympäristönä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni pääpaino on 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmien parissa varhaiskasvatuksen opettajina työskentelevien kokemuksissa ja havainnoissa koskien niin kognitiivista oppimista, motorista kehittymistä kuin myös luontosuhteen syntymistä ja luonnon merkitystä. Opinnäytetyössäni käsittelen näitä kokemuksia ja sitä kautta tavoitteenani on vahvistaa opittuja asioita sekä saada uutta tietoa aiheesta.

2. OPINNÄYTETYÖN TEORIAPOHJA

2.1 Oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa terveellinen, kehittävä, turvallinen, inklusiivinen, oppimista edistävä sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristö käsitteenä tarkoittaa tiloja, paikkoja, käytäntöjä, välineitä, yhteisöjä ja tarvikkeita, jotka tukevat kehitystä, oppimista sekä vuorovaikutusta. Se sisältää käsitteenä myös fyysisen ja psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitettäessä on otettava huomioon, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa siten, että ne tukevat lapsen terveen itsetunnon sekä sosiaalisen että oppimisen taitojen kehitystä. Oppimisympäristöt suunnitellaan ja rakennetaan lasten kanssa yhdessä. Niiden tarkoitus on tukea lasten uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata lapsia fyysiseen aktiivisuuteen, leikkiin, tutkimiseen ja taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla on oltava mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan sekä koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat vaihtoehtoja lapsille mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, peleihin ja leikkeihin sekä rauhallisempaan menoon ja lepoon. Lasten ideat ja leikit yhdessä heidän tekemänsä työn kanssa näkyvät oppimisympäristöissä. Oppimisympäristössä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa. Sitä voi myös muokata tarpeiden mukaan. Henkilökunnan on otettava huomioon lapsiryhmän kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot sekä tarpeet ja varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet. Varhaiskasvatuksessa erilaisissa oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa kaikilla on mahdollista osallistua. Luonto, leikkipuistot, pihat ja muut rakennetut ympäristöt ovat varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia leikkeihin ja tutkimiseen sekä kokemuksia ja materiaaleja. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten oppimipaikkoina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 54).

Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityishuomiota piha-alueiden ja lähiympäristön hyödyntämisessä oppimiseen. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden Sivistysohjelma 2026 linjaa varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena ”Puoli päivää pihalla” -oppimisen ja oppimisympäristöjen laajentamisessa ulos. Tämä tarkoittaa käytännössä lisääntyvää ulkoilua, retkeilyä ja lähiympäristön hyödyntämistä oppimisen alueiden pedagogisten tavoitteiden toteuttamisessa. Monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen edistää oppijoiden erilaisten vahvuuksien löytämistä ja tukemista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 56).

Pihat, lähimetsät ja puistot ovat tärkeitä oppimisympäristöinä ja leikkipaikkoina. Luonto ja vuodenaikojen vaihtelu herättää lasten mielikuvituksen ja tuo leikkiin uusia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia. Ulkoleikit ovat monesti sääntöleikkejä, joissa opitaan toimimaan yhteisten sopimuksien mukaisesti ja kunnioittamaan niitä. Ulkoleikit kehittää kehon hallintaa ja vuorovaikutustaitoja. Hyvän ulkoleikin tunnusmerkit ovat, että lasta naurattaa ja hengästyttää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 73).

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina. Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa. Yhteistyö muiden kanssa sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille. (Opetushallitus 2022, 35).

2.2 Ympäristökasvatus

Varhaiskasvatus perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan. Se määrittää varhaiskasvatuksen ympäristökasvatusta näin: (Opetushallitus 2022, 49.)

Ympäristökasvatuksessa tavoite on vahvistaa lasten luontosuhdetta sekä vastuullista toimimista ympäristössä ja näin ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatuksen kolme ulottuvuutta ovat: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto ja rakennettu ympäristö ovat myös oppimisen kohteita ja oppimisympäristöjä. Sekä luonnossa että rakennetussa ympäristössä retkeily ja ympäristön tutkiminen muodostavat tärkeän osan varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja ympäristöstä ja näin hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä myös keskustellaan sekä niitä tutkitaan. Samalla opiskellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistaminen vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa harjoitellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi muodostaa myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikan. Ohjataan lapsia kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään osaltaan kestäväää elämäntapaa kasvamista ja siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Käytännön esimerkkejä näistä taidoista ovat roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, energian säästäminen, ruokailuun liittyvä vastuullisuus ja jätteiden vähentäminen kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uusiokäytön avulla. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia, että lapset kokevat voivansa vaikuttaa kestäväää elämäntapaan ilman, että heidän tarvitsee kantaa liikaa vastuuta lapsina kestävään elämäntavan ylläpitämisestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 89).

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten perusteella lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä sekä hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. (Opetushallitus 2022, 49).

Luonnon ilmiöitä voidaan havainnoida eri aisteilla ja eri vuodenaikoina. Niistä käydään keskustelua ja niitä voidaan tutkia. Samalla on harjoiteltava ympäristöön liittyvien eri käsitteiden käyttöä. Erilaisten kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lapset etsivät tietoa heitä kiinnostavista asioista. (Opetushallitus 2022, 49).

Luonto voi olla esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka. Lapset ohjataan kunnioittamaan luontoa, sekä kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksessa edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista ja siinä tarvittavien taitojen harjoittelamista. Näistä mainittakoon esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uusiokäytön avulla. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota heidän tekojensa vaikutuksiin. On huolehdittava, että lapset kokevat voivansa teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävä elämäntavan ylläpitämisestä. (Opetushallitus 2022, 49).

2.3 Kasvan, liikun ja kehityn

Koska luonto ja metsä oppimisympäristönä liittyvät olennaisesti liikkumiseen ja sitä kautta kasvun ja kehityksen tukemiseen on myös tämä osio mielestäni olennaisessa osassa. Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät tavoitteet. Varhaiskasvatuksen tehtävä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista. Varhaiskasvatuksen tavoite on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Kannustetaan lapset ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Monipuolinen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen liikuntakasvatus on lapselle mielekkäin tapa edistää oppimista. Lapsilla on mahdollisuus monipuoliseen liikkumiseen ja liikunnan iloon joka päivä. (Oulun kaupunginvarhaiskasvatussuunnitelma 2022, 95).

Liikunnan ilo ja siitä saatava positiivinen palaute on tärkeää sekä innostaa myös kokeilemaan uusia asioita. Positiivinen palaute lapsen liikunnallisten taitojen edistymisestä voi myös innostaa koko perhettä liikkumaan. Päiväkodeissa on käytössä liikunnan vuosikello sekä motoristen taitojen kehittämistä huomioiva liikuntasuunnitelma. Fyysinen aktiivisuus osana lapsen päivää ja istumisen vähentämiseen huomioon kiinnittäminen on tärkeää. Monipuolinen liikuntaympäristö, retkeily ja luonnossa liikkuminen ja toimiminen kehittävät motorisia taitoja, kuten tasapaino-, liikkumis-, ja välineiden käsittelytaitoja. Ne myös luovat kestävän luontosuhteen jo varhaislapsuudessa. Liikkumisen on oltava monipuolista. (Oulun kaupunginvarhaiskasvatussuunnitelma 2022, 95).

Ohjatun liikkumisen lisäksi on varmistettava, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen vapaaseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen olisi oltava säännöllistä sekä lapsilähtöistä, tavoitteellista ja monipuolista. Varmistamalla päivittäinen fyysinen aktiivisuus, varmistetaan lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen ja parannetaan lapsen oppimista ja hyvinvointia. Fyysinen aktiivisuus tarkoittaa erilaisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä, retkeilyä ja ohjattua liikuntaa. Ryhmäliikunta parantaa lasten sosiaalisia taitoja, joista tärkeimpänä itsesäätely- ja vuorovaikutustaidot. Fyysisen aktiivisuuden olisi hyvä olla luonteva osa lapsen päivää. Lapsen huoltajien kanssa yhteistyössä lapsia innostetaan myös liikkumaan vapaa-ajalla monipuolisesti, sekä ulkona erilaisissa olosuhteissa. (Opetushallitus 2022, 50).

Varhaiskasvatuksen yksi tehtävä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa. Myös motoristen perustaitojen, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitojen kehittäminen on varhaiskasvatuksen tehtävä. Liikunnassa ja tekemisessä hyödynnetään eri aisteja sekä eri materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen on vaihdeltava kestoiltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten pitää saada kokemuksia yksin, parin sekä ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista leikeistä, kuten esimerkiksi pihaleikeistä sekä satu ja musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikoja on hyödynnettävä siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella eri vuodenaikoille tyypillisiä tapoja ulkoilla. (Opetushallitus 2022, 50).

Säännöllinen ja ohjattu liikunta on tärkeää lasten kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen järjestelmällinen havainnointi on tärkeää. Työntekijöiden on suunniteltava päivän ohjelma niin, että lapset pääsevät liikkumaan monipuolisesti. Monipuolinen liikuntavälineistö kannustaa liikkumaan ja on tärkeää, että liikuntavälineet ovat lasten käytössä liikunnassa ja leikeissä. Myös liikuntavälineiden turvallisuus on huomioitava. (Opetushallitus 2022, 50).

Ulkona ohjattu toiminta ja liikuntaleikit kehittävät sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja lapsen itsesääätelyä. Ohjattua toimintaa voidaan toteuttaa niin sisällä kuin ulkona huomioiden eri vuodenaikat liikunta- ja pihaleikeissä. Pedagogista oppimista ja liikuntaa toteutetaan erilaisissa oppimisympäristöissä Puoli päivää pihalla –toimintakulttuurin mukaisesti. (Oulun kaupunginvarhaiskasvatussuunnitelma 2022, 95).

2.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kestävän tulevaisuuden puolesta tehtäviä tekoja oululaisessa varhaiskasvatuksessa on ilmasto-osaamisen tukeminen monipuolisella arkipäivän toiminnalla. Kestävää elämäntapaa opetellaan kiinnittämällä huomiota veden ja energian kuluttamiseen, kierrättämällä ja lajittelemalla jätteet sekä huolehtimalla välineistä ja ympäristöstä. Kiertotalouden tutustumiseen esimerkkeinä ovat kompostointi, uusiopaperin teko sekä tavaran uusiokäyttö. Kirjojen lainaaminen kuuluu jakamistalouteen. Käsitteitä sisältöineen voidaan käydä läpi vihreän draaman ja metsäteatterin avulla esimerkiksi. Lasten kanssa voidaan pohtia omien tekojen merkitystä itselle, muille ja ympäristölle. Lapsen luontosuhteen vahvistaminen on tavoitteena kaikessa toiminnassa. (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Ympäristökasvatuksen ilmiöitä ja asioita on luonnollista tutkia laaja-alaisesti yhdistelemällä eri oppimisen alueiden pedagogisia tavoitteita ja sisältöjä. Ulkona leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen yhdistettynä taiteellisiin kokemuksiin ovat osa kestävän tulevaisuuden toimintaa. (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 90).

2.5 Metsän hyödyt ja luonnon vaikutukset hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa

Kasvattajan tehtävä on tukea lapsen mielikuvitusta sekä luovuutta tarjoamalla lapsille sellaisia leikkimisympäristöjä, jotka antavat runsaasti tilaa lapsen mielikuvitukselle. Lasten mielipiteen mukaisesti mieluisin leikkimisympäristö on luonto metsineen sekä metsäiset alueet. (Sääkslahti 2015, 160).

Norjalaisen liikunnantutkijan Ingunn Fjortoftin vertailututkimuksessa seurattiin kahden päiväkotiryhmän lapsiryhmiä yhden vuoden ajan. Toisessa päiväkodissa lapset leikkivät viereisessä metsässä aamupäivän ulkoiluissa noin parin tunnin ajan. Toisessa päiväkodissa ulkoilu suoritettiin päiväkodin omassa pihassa. Molemmissa päiväkodeissa oli pihalla päiväkotien tyypillinen ulkoiluvälineistö kiipeilytelineineen ja hiekkalaatikoineen. Keväällä tutkimuksen lopussa todettiin, että metsässä aamupäivän leikkineiden lasten motoriset taidot olivat paremmat kuin vertailuryhmän lapsilla. Lisäksi huomattiin, että lasten leikit olivat huomattavasti monipuolisempia sekä sisälsivät useita leikin eri lajeja. Näistä mainittakoon esimerkkeinä fyysisesti aktiiviset leikit kuten rakentamis- sekä rooli- ja mielikuvitusleikit. Lasten luovuutta ruokkivien leikkien huomattiin myös tasa-arvoistavan ja yhdenvertaistavan lapsia. Metsässä leikkiminen häivytti liikkumiseen liittyviä ikä- ja sukupuolieroja. (Sääkslahti 2015, 160).

Luonnon terapeuttisista vaikutuksista on saatavilla koko ajan enemmän tietoa. (Ahonen 2017, 107.) Luonnossa oppiminen on helpompaa, koska ajatus juoksee paremmin, motoriset taidot kehittyvät huomaamatta, luovuus lisääntyy, oppimiseen sitoutuminen on helpompaa, sosiaaliset taidot kehittyvät ja ryhmän sisäinen vuorovaikutus on parempaa sekä jaksaa enemmän. (Metsähallitus 2021).

On osoitettu, että lapsen keskittymiskyky ja oppimismotivaatio on parempaa, silloin kun hän voi toimia leikkiä ja toimia mahdollisimman luonnonmukaisessa ympäristössä. Myös kognitiiviset taidot kehittyvät ulkona, kuten havaintokyky, tunnistamisen, luokittelun sekä nimeämisen taidot ja muisti. Luonnonmukaiset ympäristöt tuottavat hyvää oloa ja toimivat terapeuttisina paikkoina. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77).

Lasten terveydelle on hyväksi viettää aikaa luonnossa ja etenkin metsässä. Luonnossa leikkiminen ehkäisee esimerkiksi astmaa ja muita allergioita. Myös lasten vastustuskyky paranee. Luonnossa oleilu parantaa keskittymiskykyä. Metsällä on todettu myös positiivinen vaikutus AD/HD-oireisille lapsille. Silloin kun sisätiloissa liikkuva korvataan luonnossa liikkumisella, vähenee lasten levottomuus huomattavasti. Luonto ympäristönä mahdollistaa tunnereaktioiden säätelyä rauhoittumisen myötä sekä parantaa luovaa ja kokonaisvaltaista ajattelua. (Lyytinen 2020, 10).

Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan osoitettiin, että 3-5 -vuotiaiden lasten immuunijärjestelmän säätely parani, kun päiväkotien pihoille lisättiin metsäpohjaista kasvustoa, kuten siirtonurmea, kunntaa sekä istutuslaatikoita. Lukuisissa vertailevissa tutkimuksissa on todettu, että maaseudulla asuvilla lapsilla, jotka viihtyvät enemmän luonnossa, on pienempi todennäköisyys immuunijärjestelmästä johtuviin sairauksiin. Viisi kertaa viikossa toistuva viherkosketus monipuolista lasten ihon mikrobistoa jo kuukauden mittausvälillä. Luontokosketus altistaa monipuoliselle mikrobikattaukselle, joka aktivoi puolustusjärjestelmän eri osia. (Itä-Suomen yliopisto, 2020).

Luonto tarjoilee lapselle tilaa ja loistavan mahdollisuuden harjoittaa motorisia taitoja ilman erikseen rakennettuja toimintaratoja. Lasta ei tarvitse rajoittaa juoksemasta tai muutoin rajata heidän liikkumistaan esimerkiksi ahtaiden tilojen vuoksi. Päiväkodin piha on mahdollista saada enemmän lasten toiminnallisuutta ja koikeilunhalua lisääväksi, kuin sisätiloja. Jos lähimetsään ei ole mahdollista lähteä retkeilemään usein, olisi hyvä miettiä, kuinka päiväkotiin saisi mahdollisimman hyvin lasten motoriikkaa kehittävä ympäristön. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 92).

Päiväkoti-ikäisen lapsen motoriikka kehittyy nopeasti ja luonnossa liikkuneen lapsen on mahdollista saavuttaa ketterämpien ikäistensä lasten taitotaso liikkumalla metsässä ilman suurempia lisäharjoitteita. Vastaava harjaantuminen sisätiloissa vaatii huomattavasti enemmän harjoittelukertoja sekä henkilöstön sitoutumista. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 92).

2.6 Leikkiminen ulkona

Luonto on ainutlaatuinen oppimis- ja leikkimisympäristö. Se mahdollistaa kokonaisvaltaiset kokemukset, tunteet, toiminnan ja merkityksellisyyden avulla. Niistä syntyy oppiminen. Luonnossa on kaikki oppimis- ja leikkimisympäristön elementit valmiina. Verrattuna luontoon on päiväkodin piha hiekkalaatikkoineen autiomaan. Päiväkodin läheinen metsä tarjoaa rajattomat mahdollisuudet keksimiseen ja seikkailuihin. Paikallaan olo on nykyisin lasten kirous. Helsingin yliopistossa on tehty tutkimus, joka osoittaa, että päiväkodissa oleva lapsi tarvitsee päivittäin liikuntaa ulkona saavuttaakseen terveytensä kannalta välttämättömän liikuntamäärän. Se on hyvä syy siirtää yhä suurempi osa toiminnoista vähintään ulos. (Tahvanainen 2016, 101).

Luonto tuottaa kuitenkin paremmin liikuntaa palvelevan ympäristön, jonka mahdollisuuksia on vaikea jäljitellä. Luontosuhde on keskeisessä osassa kestävyysajattelua. Luontosuhde voi syntyä ainoastaan, jos lapsi pääsee viettämään aikaa luonnonvaraiseen ympäristöön eli metsään ja luontoon. Terve suhde ympäristöön tukee myös psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Luonto tuottaa hyvää oloa sekä tutkitusti vähentää myös stressiä. Se lisää kestävyttä. Päästämällä lapset metsään leikkimään annat heille elävän luontosuhteen. (Tahvanainen 2016, 101).

2.7 Luonto ja tiedekasvatus

Ulkona on monia ilmiöitä, joita voidaan hyödyntää tiedekasvatuksessa. Luonnossa ja metsässä voidaan herättää kiinnostus esimerkiksi kasvien kasvamiseen ja elinkaareen. Lapsia kiinnostavat usein myös kivet ja maaperä. Kiviä voidaan hyödyntää lasten kerääminä esimerkiksi mineraalien tutkimiseen värin perusteella. (Vartiainen 2018, 87).

Myös kivien kovuutta voidaan kokeilla raaputuskokeilla sekä tarkastella niiden magneettisuutta. Myös puissa tapahtuvat muutokset vuodenaikojen perusteella. Esimerkiksi koivun lehdet ja pihlajan kukat ja niiden jälkeen kasvavat marjat. Kasvien vedenottoa sekä auringon liikkumista päivän aikana on myös mielenkiintoista seurata lasten kanssa. Näitä ilmiöitä voi myös havainnollistaa toiminnallisilla tavoilla. (Vartiainen 2018, 87).

2.8 Kokemuksellinen oppiminen luonnossa

Kun toimitaan luonnossa ympäristökasvattajana kestävän kehityksen periaatteita kunnioittaen, on tarkoituksena, että halutaan lisätä lasten mahdollisuuksia saada tietoa kokemalla, aistimalla sekä havainnoimalla. Näin toimien annetaan lapsille tilaisuus osoittaa heidän tietämystään ja arvojaan. Luonto oppimisympäristönä mahdollistaa eri sisältöalueiden eheyttämisen ja liittää lapsen kasvuun ympäristökasvun, kestävän kehityksen, terveystieteiden sekä yhteisöllisyyden ulottuvuuden. Lapsi saa kokea osallisuutta sekä voimaantumista. Kulkiessaan luonnossa sekä pohtiessaan arjen valintoja lapsi oppii vastuuta. Lapsuudessa koetut merkittävät pienet asiat vaikuttavat päätöksentekoon sekä ratkaisuihin aikuisena. Englanninkielinen termi ”outdoor education” tarkoittaa oppimista ulkona toimien. Outdoor educationissa tavoitteena on luontosuhteen syventäminen, rohkaistuminen, persoonallinen ja sosiaalinen kasvu sekä sitä kautta vastoinikäymisten voittaminen. Outdoor education perustuu ympäristökasvatukseen ja kokemukselliseen oppimiseen. Ulkona toimiminen opettaa selviytymis- ja ongelmanratkaisutaitoja, yhteistyötä ja johtajuutta. Professori Peter Higgins Edinburghin yliopistosta haastaa miettimään, että miksi olisimme lasten kanssa sisällä. (Parikka-Nihti 2011, 55).

Suomessa lapsilla on hyvät mahdollisuudet käyttää päivittäin ulkotiloja leikeihinsä. Silti päiväkodeissa kuulee usein, kuinka sateet, pakkaset, henkilökunnan vähyys ovat estäneet ulkoilut tai metsäretket. (Parikka-Nihti 2011, 55).

2.9 Opettajan rooli luonnon hyödyntämisessä varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa opettajan pedagogiseen vastuuseen kuuluu oppimisympäristön suunnittelu, toteuttaminen ja toimivuuden arviointi sekä kehittäminen sille asetettujen tavoitteiden näkökulmasta. Opettajan suunnitteluajasta on varattu osa oppimisympäristöjen kehittämiseen, muttei sovi unohtaa lasten osallisuutta tässä asiassa. Lasten toimintaa havainnoidaan eri ympäristöissä ja lasten kanssa keskustellen voi opettaja mahdollistaa, että lapsella on mahdollista vaikuttaa toimintaympäristöönsä. Tästä löytyy maininta myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. (Opetushallitus, 2019, 32).

Opettajan oma suhtautuminen luontoon voi kuitenkin joko edistää tai vaihtoehtoisesti rajoittaa lapsen mahdollisuuksia oppia uutta ulkona. Opettajan tunteet, kuten pelko tai halu hallita voivat olla tällaisia rajoittavia tekijöitä. Esimerkiksi se voi näyttäytyä lasten liikkumista rajoittavana tekijänä, jota perustellaan sen vaarallisuudella. Nämä tilanteet voitaisiin kuitenkin ratkaista esimerkiksi ympäristön suunnittelulla sekä pienillä muokkauksilla. Varhaislapsuudessa luodaan pohjaa luonnossa toimimiseen sekä sen vaalimiseen. Luonnosta huolehtiminen tapahtuu helpommin, kun ihminen kokee olevansa osa luontoa. (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 8-10).

Roolimallien, kuten opettajien tai vanhempien kiinnostus luontoa kohtaan on merkittävänä tekijänä lapsen luontosuhteen muodostumisessa. Lapsena syntynyt kiinnostus luontoa kohtaan vaikuttaa myös toimintamalleihin aikuisuudessa. Lapsen on helppo toimia ja oppia uutta, kun aikuinen on kannustava ja turvallinen. Kun toimitaan lähikehityksen vyöhykkeellä, riittää jo pelkkä aikuisen läsnäolo monessa tapauksessa. Opettajasta huokuva positiivinen ja kannustava asenne on tärkeää lapselle myös luonnossa. On myös tutkittu, että opettajan oma asenne ja kiinnostus luontoa kohtaan voi olla merkittävänä tekijänä yksilön elämässä ja vaikuttaa esimerkiksi uravalintoihin myöhemmin. (Laird, McFarland-Piazza & Allen 2014).

Opettajan tietoisuus luonnon hyvinvointia tukevista vaikutuksista sekä omista asenteista antaa myös raamit sille, miten paljon luontoa käytetään oppimisympäristönä. (Torquati & Ernst 2013, 7, 34).

Myös mukavuudenhalu voi vaikuttaa siihen, minkä verran opettaja suunnittelee ja toteuttaa luontoon liittyvää pedagogista toimintaa. Kiinnostus luontoa kohtaan oppimisympäristönä on nousussa, mutta opettajat suosivat monesti rakennettuja ympäristöjä, esimerkiksi leikkipuistoja metsien tai vaikka rantojen sijaan. (Torquati & Ernst 2013, 7, 34).

Tähän voi vaikuttaa opettajien omat kokemukset, mieltymykset, tieto sekä mukavuudenhalu. Jos opettaja harrastaa ulkoliikuntaa, on luonnollista toteuttaa lasten kanssa toimintaa ulkona. (Dowdell, Gray & Malone 2011, 74-76).

Jos opettaja ei ole ulkoilmaihmissiä, niin jäädään helpommin sisätiloihin esimerkiksi, jos sää tai keliolosuhteet eivät ole optimaaliset. Vaikka luonnon positiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen on tutkittu paljon, käy eri lähteistä silti ilmi, että opettajilla on rajoittunut näkökulma ulkotilojen hyödyntämisessä oppimisessa. On huomattu säätilojen vaikuttavan huomattavasti siihen, että mennäänkö ulos päiväkotipäivänä, vaikka opetus tapahtuisi muuttuvien säätilojen kulttuureissa. Suomessa leikki-ikäisten kokonaisvaltainen aktiivisuus fyysisesti on pienempi tammi-helmikuussa kuin vaikka elo-syyskuussa. (Dowdell, Gray & Malone 2011, 74-76).

Ulkoillessa lasten kanssa, on pedagogisesti selkeästi tuodittauduttu siihen, että pelkkä ulkona oleminen ja lasten omat leikit ulkona ovat riittäviä. Opettajan tulisi kuitenkin varhaiskasvatuksessa pyrkiä rakentamaan toimintakulttuuria, joka tukee lasten hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen perustehtävänä on hyvinvoiva lapsi. Opettajien suhtautuminen luonnon käyttämiseen oppimisympäristönä on kiinnostunutta, mutta tarvitaan lisäkoulutusta myös opettajien oman luontosuhteen kehittämässä ja lujittamisessa. (Torquati & Ernst 2013, 23).

2.10 Jokaisenoikeudet

Luonnossa ja metsässä liikkuesssa lasten kanssa on huomioitava jokaisenoikeudet. Suomessa jokaisenoikeudet mahdollistavat luonnossa liikkumisen riippumatta siitä, kuka alueen omistaa. Jokaisenoikeudet ovat ilmaisia, eikä niiden käyttämiseen tarvita erillisiä lupia esimerkiksi maanomistajalta. Jokaisenoikeuksien käyttö ei saa aiheuttaa haittaa tai häiriötä ja niitä säätelevät erilaiset lait. Jokaisenoikeudet mahdollistavat liikkumisen jalkaisin, pyöräillen tai vaikka hiihtäen muualla kuin piholla ja erityiskäyttöön, kuten viljelyyn tarkoitetuilla alueilla. (Ympäristöministeriö 2024).

On mahdollista oleilla liikkumiseen sallituilla alueilla tilapäisesti vaikkapa telttailen, kunhan on riittävän kaukana asutuksesta. Myös marjojen, sienien ja kukkien poimiminen sekä onkiminen ja pilkkiminen muualla kuin virtaavissa lohi- ja siikapitoisissa vesistöissä kuuluvat jokaisenoikeuksia. Myös kulkeminen vesistöissä ja talvella jäällä ovat jokaisenoikeuksia. (Ympäristöministeriö 2024).

Huomioitavaa jokaisenoikeuksissa on, ettei niiden käyttö saa aiheuttaa häiriötä tai haittaa muille ihmiselle eikä ympäristölle. Myöskään lintujen pesintää tai eläinten häirintää eikä kotirauhan rikkomista saa tapahtua. Puiden kaataminen tai vahingoittaminen, jäkälän, sammaleen tai maa-aineksen kerääminen sekä roskaaminen eivät kuulu jokaisenoikeuksiin. (Ympäristöministeriö 2024).

Kuva 1: Lapset nuotiolla (Pekka Otamo 2024).

3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Tarkoitus on löytää hyviä puolia luonnon ja metsän hyödyntämisestä oppimisympäristönä ja tärkeitä havaintoja teemaan liittyen. Teorian ja lähdeaineiston tutkimisen lisäksi, varhaiskasvatuksen opettajien haastattelujen sekä oman pohdinnan kautta tavoitteena on myös löytää mahdollisia kehityskohteita ja käyttämättömiä mahdollisuuksia teemaan liittyen. Tavoitteena on myös varhaiskasvatuksen ammattilaisten havaintojen sekä kokemusten yhteensaattaminen, että ylöskirjaaminen, joka osaltaan kehittää ammattitaitoa ja parantaa valmiuksia toimia käytännön työelämässä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ja tutkia luonnon ja metsän vaikutuksia ja mahdollisuuksia liittyen varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykseen. Tutkimuskysymyksinä ovat seuraavat kysymykset:

1. Miten luontoa ja metsää hyödynnetään suomalaisessa varhaiskasvatuksessa?
2. Mitä seikkoja on syytä huomioida luonnossa ja metsässä tapahtuvassa varhaiskasvatuksessa?
3. Onko jotain käyttämätöntä potentiaalia tai mahdollisia kehityskohteita aiheeseen liittyen?

Lisäksi tarkoituksena on tutkia luontoa sekä metsää syvemmin varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä kirjallisten lähdeaineistojen perusteella ja näiden pohjalta laaditulla kyselytutkimuksella. Haastattelu kohdennetaan 3-5 -vuotiaiden parissa työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille eri varhaiskasvatuksen yksiköissä.

3.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni aineistonkeruu menetelmänä on haastattelu. Tähän päädyin siksi että kysymykset ja tutkittavat aiheet ovat helpompi yksilöidä ja kohdentaa halutuille kohdealueille, jotka koostuvat kirjallisen lähdeaineiston perusteella laaditusta tietoperustasta. (Ahola 2007, 96).

Suunnittelua ja toteuttamista ohjaavat opiskelijan käsitys tutkimuksen luotettavuudesta. Aineiston luotettavuus on vertailtavuutta, tulkittavuutta ja relevanssia suhteessa oman tutkimuksen tavoitteisiin. (Ahola 2007, 97).

Haastattelun suunnittelun lähtökohta on opinnäytetyön tavoite. Ennen suunnittelun aloittamista haastattelijalla tulisi olla käsitys haastattelun pituudesta ja kysymysten luonteesta. Kun opinnäytetyön tekijällä on käsitys opinnäytetyön tarkoituksesta ja käsitteistä, on kartoitettava, että vastaavatko ne haastateltavien käyttämiä käsitteitä. Tulkitsevatko he käsitteet samoin kuin tekijä? Otannan tärkein vaihe on perusjoukon valinta, siinä päätetään, keitä tutkimus käsittelee. Minun kohdallani kohteena on päiväkodissa työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajat, jotka työskentelevät tai ovat työskennelleet 3-5 -vuotiaiden ryhmissä. Otoksen suunnittelussa nousee myös kysymys, kuinka suuri otoksen tulee olla ja minkälaisia vaatimuksia sen edustavuudelle asetetaan. (Ahola 2007, 98).

Kysymysten tehtävä on kääntää valitut indikaattorit kielelle, joita vastaaja ymmärtää. Tavoite on, että kysymyksillä on sama merkitys kaikille vastaajille. Pitää kysyä vain sellaisia kysymyksiä joihin vastaajat pystyvät vastaamaan ja joihin heillä on kysymyksen vaatima tieto. Kysymykset tulisi ymmärtää ensilukemalta. Tärkein tutkimusprosessin osa on tulosten analyysi ja julkaiseminen. Haastatteluun vastaaminen tulisi nähdä psykologisena ja sosiaalisena vuorovaikutustilanteena. (Ahola 2007, 98).

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä keskeinen toimija on opiskelija eli minä. Tutkimustyössä on mukana muita henkilöitä yleensä vain tiedonhankinnan yhteydessä. (Salonen 2013, 26).

3.3 Opinnäytetyön dokumentointi

Opinnäytetyön kaikki tuotettu materiaali ja aineisto ovat lähtökohtaisesti yhtä tärkeitä, vaikka jokin voikin olla muita tärkeämpi aineistoa kirjoitettaessa. On tärkeä, että tuotetaan ja käytetään hyödyksi erilaisia aineistoja ja materiaaleja siksi että näistä jää jälki. Riittävää on kaikki sellainen materiaali, josta ohjaaja voi päätellä hankkeen etenemisen logiikan. (Salonen 2013, 23).

Tämä eteneminen on kuvattava raportissa vaiheittain dokumentoimalla. Eri materiaalien dokumentointitapoja ovat kirjoittaminen, nauhoitus, kuvaus, tuotetun materiaalin arkistointi sekä aikaisemmin tuotettu materiaali. (Salonen 2013, 23).

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä materiaalien ja aineistojen analyysissä noudatetaan tieteen sääntöjä. Erilaiset analyysitavat on tarkistettava ja opiskeltava metodioppaista. On kyse määrällisten aineistojen tilastollisesta analyysistä. Opinnäytetyöraportissa tuotos voidaan sijoittaa sen loppuun tai se voi olla erillinen liiteosa. Tärkeää on, että raportti on kirjallinen esitys hankkeesta, jonka tuloksena on itsenäinen tuotos. Se on kokonaiskuvaus toiminnan ymmärtämisestä, alakohdaisesta ammatillisuudesta, ammattikorkeakoulun innovatiivisuudesta ja tekijän omasta oppineisuudesta. Lukijaystävällisyyden vuoksi ulkoasuun, luettavuuteen ja konkreettisuuteen on syytä panostaa. (Salonen 2013, 28).

3.4 Tutkimuseettisten periaatteiden ja vallitsevan tietosuojalainsäädännön noudattaminen opinnäytetyössäni

Olen selvittänyt, että en tarvitse tutkimuslupaa opinnäytetyöhöni, koska haastateltavat ovat anonyymejä, heidän työpaikkansa ei ole mukana eikä tunnistettavissa ja he tekevät haastattelun omalla vapaa-ajallaan. Ammattikorkeakoulut noudattavat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohjetta. Suositusten tavoite on yhtenäistää eri ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia, edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäistä epärehellisyyttä sekä osaltaan parantaa opinnäytetöiden laatua. (Arene Ry 2017, 2-3.)

Omassa opinnäytetyössäni noudatan Lapin ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjetta. Koska opinnäytetyön kohderyhmänä ovat pienet lapset, on huomioitava huolellinen kysymysten asettelu sekä riittävä sensitiivisyys haastatteluissa. Myös tietosuojakysymykset sekä varhaiskasvatuslaki on otettava huomioon koko projektin ajan. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry 2017, 2-3.)

3.5 Opinnäytetyöhöni sovellettava eettinen normisto

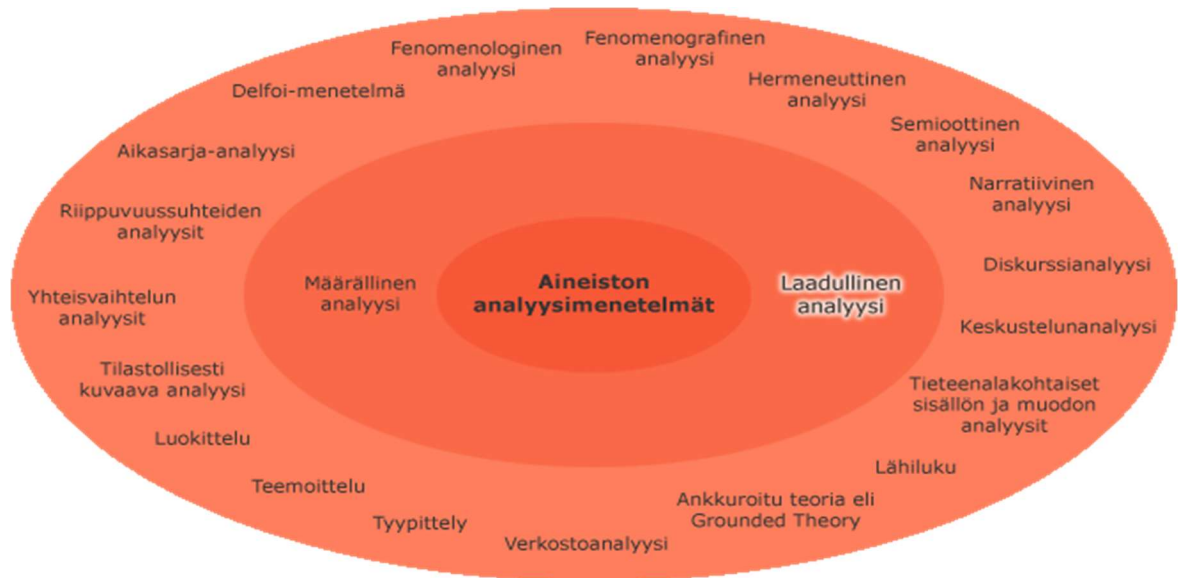
Minulla oli haastattelijana sekä eettisiä että moraalisia velvoitteita opinnäytetyön kohteena olevia henkilöitä, yhteisöjä, ammattialaa ja yhteiskuntaa kohtaan. HTK-ohje toimii tässä hyvänä käsikirjana. Tiedonkeruumenetelmänä toimi haastattelut. Aiheesta laadin informaatiokirjeen, jossa kerrotaan tietojen käsittelyn tapahtuvan anonyymisti, eikä työ vaadi tutkimuslupaa. Koska vastaajat vastaavat kyselyyn vapaa-ajalla eikä työ kohdennu mihinkään tiettyyn tunnistettavaan paikkaan tai henkilöön. Haastattelukysymyksiin vastatessaan vastaaja suostuu tietojen käsittelyyn. Haastattelu toteutettiin kolmelle varhaiskasvatuksen opettajalle, jotka työskentelivät eri varhaiskasvatuksen yksiköissä. Huomioitavaa vastausten käsittelyssä on anonyymius, vapaaehtoisuus sekä luottamuksellinen tietojen käsittely. Nämä asiat on hyvä tuoda ilmi informaatiokirjeessä. Yleisellä tasolla opinnäytetyössäni tämänhetkisen suunnitelman mukaisesti tärkeitä huomioitavia seikkoja ovat esimerkiksi EU:n tietosuojasetus, henkilötietolaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, tekijänoikeuslaki sekä laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Huomioitava on myös, että kaikki tutkintotodistukseen oikeuttavat opinnäytetyöt ovat julkisuuslain nojalla viranomaisen julkisia asiakirjoja, jollei tästä ole erikseen säädetty. Minun on myös huomioitava eettisyys kysymysten laadinnassa ja asettelussa sekä huomioitava salassapitosäädökset. Koska opinnäytetyöni kohdistuu lapsiin ja varhaiskasvatukseen on eettisyyteen kiinnitettävä erityistä huomiota sekä oltava sensitiivinen aiheiden käsittelyssä. (Arene 2017, 9-11.)

4. OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

4.1 Varhaiskasvatuksen opettajien haastattelut

Haastattelin kolmea tuntemaani varhaiskasvatuksen opettajaa tavoitteenani löytää vastaukset opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin. Haastattelun kysymykset laadin opinnäytetyöni teoriaosuuden eli opinnäytetyön kappaleen kaksi pohjalta. Haastatteluiden kysymysten laadinnan pohjana käytin tutkimuskysymyksiäni. Pyrin teemoittelemaan kysymykset järkevästi ja loogisesti, jotta vastaaminen olisi helppoa ja etenisi jouhevasti. Pääkysymyksiin tein tarvittaessa lisäkysymyksiä, jos oli tarvetta täsmentää tai tarkentaa esimerkiksi vastauksen kohdealuetta. Haastattelut tein etänä Microsoft Teams -sovellusta käyttäen. Kukin haastattelu kesti noin 30 minuuttia ja välittömästi haastattelujen jälkeen kirjoitin ne puhtaaksi kirjalliseen muotoon. Haastatteluiden avulla halusin selvittää, miten luontoa ja metsää käytetään suomalaisessa varhaiskasvatuksessa haastateltavien kokemusten mukaan käytännössä. Tällä tavoin hain myös vastauksia tutkimuskysymyksiini, sekä pyrin selvittämään, onko vastauksissa ja kokemuksissa yhtäläisyyksiä opinnäytetyöni teoriaosuuden kanssa. Tarkoitus oli myös selvittää, onko haastateltavilla erilaisia ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä vastauksissaan. Haastateltavia oli kolme. Haastateltava A on toiminut varhaiskasvatuksen opettajana kaksi vuotta. Haastateltava B on toiminut varhaiskasvatuksen opettajana kymmenen vuotta. Haastateltava C on toiminut lastenhoitajana vuoden ja varhaiskasvatuksen opettajana kaksi vuotta. Kaikkien haastateltavien päiväkodin välittömässä läheisyydessä on metsää ja luontoa. Kaikki haastateltavani työskentelivät eri päiväkodeissa. (Jyväskylän yliopisto 2024.)

Haastattelujen analysoinnissa käytin laadullista analysointimenetelmää (Kuva 2.) Se soveltui analysointimenetelmänä parhaiten käyttöni, koska se mahdollistaa parhaiten teoriapohjan ja haastattelujen tulosten vertailujen keskenään. Myös haastatteluiden tulosten keskinäinen vertailu ja jäsentely oli mielestäni käytännöllisintä. Haastatteluiden jälkeen analysoin aineiston ja purin keskeiset teemat, joista etsin vastaukset tutkimuskysymyksiini. Huomioin tulosten esittelyssä opinnäytetyöni eri lähtökohdat ja mielestäni olennaiset näkökulmat. Laadullinen tutkimus sopii parhaiten juuri humanistiseen työhön, jota opinnäytetyöni aihe käsittelee. (Jyväskylän yliopisto 2024).

Kuva 2: Aineiston analyysimenetelmät (<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmät/laadullinen-analyysi>).

4.2. Miten luontoa ja metsää hyödynnetään varhaiskasvatuksessa?

Tämä on opinnäytetyöni päätutkimuskysymys ja siten tärkein aihe myös haastatteluissa.

Kerrotko millä tavoin luontoa ja metsää käytetään oppimisympäristönä sinun ryhmässäsi?

A: ”Päiväkodin pihalla on metsää ja päiväkodin läheisyydessä on metsää. Pihalueen metsä on lasten vapaassa käytössä päivittäin ja jokainen ryhmä käy kerran viikossa metsäretkellä. Kyseessä on metsä- ja liikuntapainotteinen päiväkotinä.”

B: ”Lasten kanssa luonnon ja metsän eri vuodenaikojen havainnointi ja niistä keskustelu yhdessä lasten kanssa. Leikkiminen metsässä, joko vapaasti tai teemalla. Kielenkehitykselliset asiat kuten laulu toimivat hyvin lapsiryhmille metsäympäristössä. Matemaattista ajattelua parantavat esimerkiksi kivien ja keppien vertailu ja mittasuhteiden havainnointi luontoympäristössä.”

C: ”Teimme monipuolisesti luonnon havainnointia, ihmettelyä ja tutkimista. Se parantaa lasten havainnointikykyä, sekä ympäristötietoisuutta. Teimme paljon metsäretkiä ja tutkimusmatkoja metsiin. Kerättiin myös esimerkiksi käpyjä ja niistä askarrettiin lasten kanssa. Meillä oli myös erilaisia luontopolkuja ja tehtävärasteja sekä eväsretkiä.”

Kerrotko käytännön esimerkkejä toiminnasta eri vuodenaikoina?

A: ”Syksyllä poimitaan ja syödään marjoja, talvella ihmetellään eri eläinten jälkiä, keväällä tutkitaan mitä lumen alta paljastuu. Kesällä päiväkodin lähilammella katsellaan esimerkiksi sorsia ja sammakoita.

B: ”Syksyllä enemmän olemista ja tekemistä, kuten marjanpoimintaa ja leikkimistä. Talvella pääasiassa kävelyä luonnossa.”

C: ”Talvella oli esimerkiksi lumen ja jään tutkimista. Keväällä luonnon herääminen eloon, sen seuraaminen oli mieluista sekä syksyllä poimittiin esimerkiksi marjoja”

Minkä verran päiväkodissanne käytetään luontoa ja metsää oppimisympäristönä?

A: ”Päivittäisissä ulkoiluissa oli piha-alueen metsä lasten vapaassa käytössä. Kerran viikossa oli metsäretket kaikilla lapsiryhmillä.”

B: ”Viikoittain, ei kuitenkaan ihan päivittäin.”

C: ”Lähes päivittäin. Koska metsä ja puisto olivat päiväkodin välittömässä läheisyydessä, niitä myös hyödynnettiin paljon. Talvella varsinkin kovilla pakkasilla käytettiin vähemmän.”

Käytetäänkö luontoa ja metsää oppimisympäristönä mielestäsi tarpeeksi päiväkodissanne?

A: ”Resursseihin nähden kyllä. Kyseessä luonto- ja liikuntapainotteinen päiväkotit.”

B: ”Ei mielestäni käytetä.”

C: ”Kyllä käytettiin. Vuodenajoista keväällä, kesällä ja syksyllä eniten. Talvella vähemmän, Kovilla pakkasilla ei lähdetä esimerkiksi puistoon. Kesäpäivystyksessä varsinkin käytetään lähes jokapäivä kokemusteni mukaan.””

Käytetäänkö päiväkodissanne jotain erityistä teemaa liittyen luonto ja metsäretkiin, kuten Metsämörri toimintaa tms.? Minkälaista ja onko jotain havaintoja aiheeseen liittyen?

A: ”Osalla oli Metsämörri -koulutus, jota käyttivät ne työntekijät, joilla se koulutus oli. Muuten toiminta oli vapaampaa ja opettajien suunnittelun varassa. Välillä kyllä mentiin myös ihan suunnittelematta spontaanisti viettämään lasten kanssa aikaa metsään. En osaa mitään huonoja tai hyviä puolia tästä sanoa.”

B: ”Osalla on Metsämörri -koulutus. Sitä ei kuitenkaan enää käytetä juurikaan sen alkuperäisessä muodossa, vaan työntekijät käyttävät siitä itse soveltamiaan malleja. Myös Alaköökkin järjestämät rastipolut ovat päiväkodissa käytössä. Lähi-metsässä on ollut myös päiväkodin työntekijöiden vetämä teatteriesitys päiväko-din lapsille. Olemme myös järjestäneet toiminnallisia vanhempainiltoja ulkona, joissa on ollut esimerkiksi erilaisia tehtävärasteja ja makkaranpaistoa.”

C: ”Päiväkodissamme ei ollut Metsämörriä tai vastaavaa toimintaa vakituksessa käytössä ryhmissä. Enemmän käytimme erilaisia vaihtuvia teemoja vuodenaiko-
jen mukaan, kuten kasvien keräämistä ja esimerkiksi ympäristökasvatusta.”

4.3. Mitä on syytä huomioida luonnossa ja metsässä tapahtuvassa varhaiskas-
vatuksessa?

Onko jotain erityistä mitä tulee ottaa huomioon luonnon ja metsän käyttämisessä
oppimisympäristönä?

A: ”Turvallisuus, meillä aikuinen kävi tarkistamassa metsäalueen ennen kuin lapset menivät sinne. Tämä tehtiin sen vuoksi, ettei löydy mitään huumeneuloja, käärmeitä tai muuta yllättävää lasten toimesta. Meidän ryhmässä ei ollut erityislapsia, joten esteettömyyttä ei tarvinnut huomioida sen suhteen. Toisaalta vaikka olisi ollut pienempien ryhmä, niin ei valittu välttämättä täysin helppokulkuista polkua, jotta lasten motorikka kehittyä. Pehmeälle alustalle ei haittaa, vaikka välillä mätkähtää ja matka jatkuu. Myös risujen ja vastaavien ylittäminen kehittää lasten liikkumista ja on lapsista hauskaa.”

B: ”Turvallisuus. Liikkuminen päiväkodin pihan ulkopuolella, joten on syytä huomioida vilkkaammat ja impulsiivisemmat lapset. On syytä huomioida, että on riittävä henkilöresurssit, jotta voidaan toteuttaa luonto ja metsäretket turvallisesti. EA-pakkaus on aina mukana, kun liikutaan päiväkodin ulkopuolella. Puhelin on myös mukana sekä lasten tiedot ja jos on jotain allergioita yms niin niihin varautuminen. Päiväkotiin jätetään lomake, ketä on lähtenyt retkelle ja minne. Huolehditaan että lapsilla on säänmukainen varustus ja jalkineet.”

C: ”Turvallisuus, on syytä huomioida, että alue on turvallinen ja soveltuu lapsiryhmän käyttöön, Hyvä tarkastaa, ettei alueella ole vaaranpaikkoja, sääolosuhteet tulee huomioida ja varustus sen mukaan. Ympäristön kunnioittaminen yleisesti ettei vahingoiteta luontoa on aina tärkeä seikka muistaa.”

Minkälainen vaikutus päiväkotien järjestämällä luonto ja metsäretkillä on mielestäsi lasten luontosuhteen kehittymiseen?

A: ”Kyllä sillä voi olla isokin merkitys. Osa lapsista ei pääse välttämättä kotona metsään ja päiväkoti on ainoa paikka, missä luontosuhde pääsee kehittymään.”

“Myös niillä joilla, tulee vietettyä aikaa metsässä vapaa-ajalla, metsäretket ja luonnossa toimiminen parantaa kunnioitusta ja arvostusta luontoa kohtaan. Päiväkotien luontohetket myös ovat mahdollisuus rikastaa ja monipuolistaa luontosuhdetta ja tietämystä luonnosta.”

B: ”Sillä on iso merkitys. Lapsen luontosuhde kehittyy vain olemalla luonnossa mahdollisimman paljon. Päiväkodin lapsille on metsä toimintaympäristönä tuttu pääsääntöisesti ja päiväkodin lähellä on metsää ja leikkipuisto, joita voisi käyttää vieläkin enemmän ja luovemmin.”

C: ”Kyllä se herättää lasten kiinnostusta ja kunnioitusta luontoa kohtaan. Tietoisuus luonnossa toimimisesta lisääntyy ja näin vahvistaa luontosuhdetta.”

Onko mielestäsi eroa siinä, minkä verran luontoa & metsää käytetään oppimisympäristönä vuodenaikojen mukaan?

A: ”Kesällä kun oli hyvät kelit ja olosuhteet, oltiin pihalla lähes koko ajan ruokailuita ja päiväunia lukuun ottamatta. Syksyllä ja talvella sekä keväällä oli olosuhteiden vuoksi aikoja, jolloin ulkoilu oli huomattavasti vähäisempää.”

B: ”On siinä eroa. Talvella käytetään vähemmän ja syksyllä taas käytetään eniten.”

C: ”Vuodenajoista keväällä, kesällä ja syksyllä eniten. Talvella vähemmän, ei lähdetä esimerkiksi puistoon. Kesäpäivystyksessä varsinkin käytetään lähes joka päivä kokemusteni mukaan.”

Oletko havainnut eri ryhmien tai eri työntekijöiden välillä eroja siinä, minkä verran luontoa ja metsää käytetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä?

A: ”On siinä eroja. Vaikka meilläkin oli luonto- ja liikuntapainotteinen päiväkotini niin ei sitä ollut mitenkään määritelty minkä verran tulee ulkoilla ja käydä luonnossa, paitsi että metsäretki oli kerran viikossa kaikilla ryhmillä. Osa ryhmistä kävi paljon enemmänkin kuin sen kerran viikossa ja käyttivät myös luonnosta löytyneitä materiaaleja muita ryhmiä enemmän päivittäisessä toiminnassa.”

B: ”On siinä eroja. 3-vuotiaista ylöspäin retkeillään viikoittain, mutta yksi tai kaksi ryhmää päiväkodista käy enemmänkin ja tähän vaikuttaa mielestäni työntekijöiden innostuneisuus. Oma ryhmäni liikkuu luonnossa talvella vähemmän, kuin olisi mahdollista ja olen tähän koettanut saada muutosta.”

C: ”On siinä eroja eri työntekijöiden välillä. Ne työntekijät, jotka tykkäävät liikkua luonnossa, niin se heijastuu myös heidän työssään ja heidän ryhmänsä ulkoilevat runsaasti.”

Minkälaisia hyötyjä ja etuja olet havainnut luonnon ja metsän käytössä oppimisympäristönä?

A: ”Huomasin että iltapäivät olivat rauhallisempia metsäretkipäivinä. Havaitsin myös, että ruoka ja uni maistui lapsille erityisen hyvin metsäretkipäivinä. Lasten keskittyminen metsässä on parempaa ja asioiden havainnointi helpompaa, sekä innostuneempaa koska asiat ovat helpommin omaksuttavissa.”

B: ”Havaintojeni mukaan metsä toimintaympäristönä parantaa keskittymistä ja kehittää motoriikkaa. Luonto rauhoittaa lapsia sekä saattaa erilaisia lapsia yhteen, vaikeivat he olisi juurikaan tekemisissä päiväkodissa niin luonnossa nämä rajat murenevat helpommin.”

C: ”Fyysinen aktiivisuus lisääntyy, liikkuminen tulee luonnossa luontaisesti lapsilla. Leikkimistä, kiipeilemistä ja juoksemista. Se monipuolistaa aktiivisuutta lapsilla ja lisää mielikuvitusta. Luonto rauhoittaa lapsia ja parantaa keskittymiskykyä sekä nostattaa yleistä mielialaa lapsilla.”

Oletko havainnut luonnon ja metsän oppimisympäristönä vaikuttavan lasten motoriseen kehitykseen hyvällä tai huonolla tavalla?

A: ”Kyllä se vaikuttaa positiivisesti. Joitain lapsia joutui aluksi rohkaisemaan luonnossa liikkumiseen, tähän saattoi vaikuttaa lasten vähäinen kosketus luontoon kotikasvatuksessa. Huomasin kuitenkin, että kun parilla kerralla lapsia innosti ja rohkaisi liikkumaan luonnossa, niin keväällä he liikkuivat sulavasti muiden mukana metsässä kiipeillen ja leikkien.”

B: ”Luonnossa liikkuminen on monipuolista liikuntaa, joka vaikuttaa lasten motoriseen kehitykseen hyvällä tavalla.”

C: ”Olen havainnut sen vaikuttavan hyvällä tavalla. Epätasainen ympäristö kehittää tasapainoa ja runsas tila mahdollistaa juoksemisen, jota juurakot ja kivet täydentävät, kun lapset joutuvat havainnoimaan ympäristöä ja liikkumistaan sen mukaan.”

Oletko havainnut luonnon ja metsän oppimisympäristönä vaikuttavan lasten käytökseen ja jos olet niin millä tavoin?

A: ”Olen havainnut ja pelkästään positiivisella tavalla. Se innosti lapsia ja rauhoitti toimintaa. Myös keskittyminen ja havainnointi parani luonnossa.”

B: ”Olen havainnut että, se sekä rauhoittaa että lisää keskittymistä lapsilla. Myös käytöshäiriöt ovat vähäisempiä luonnossa. Myös loppupäivät ovat rauhallisempia, jos aamupäivä on oltu metsässä. Lapset myös leikkivät ennakkoluulottommin eri lasten kanssa luonnossa, kuin päiväkodissa tai sisällä. Myös ruoka ja uni maistuu paremmin luontotuokioiden jälkeen.”

C: ”Rauhoittuminen, luonnon tuoksut ja äänet vähentävät stressiä, joka heijastuu lapsiin positiivisena käytöksenä. Tutkiminen ja uteliaisuus lisääntyy. Retkillä leivottomat lapset huolehtivat paremmin omista tavaroistaan, joka kehittää ja korostaa itsenäisyyttä sekä vastuuta.”

4.4 Käyttämätön potentiaali ja mahdolliset kehityskohteet?

Oletko havainnut jotain käyttämätöntä potentiaalia liittyen luontoon ja metsään oppimisympäristönä?

A: ”Olisi mielestäni hyvä, jos opettajat käyttäisivät välillä suunnittelutuokioita keskenään luonnossa toimintaa ideoiden. Aidossa ympäristössä toiminnan suunnittelu ja ideointi olisi helpompaa ja luovempaa, sekä kaikkien läsnäolijoiden havainnot ja ideat saataisiin valjastettua käytännön toimintaan.”

B: ”Luonnossa voisi olla enemmän vapaata leikkiä. Nyt isompien ryhmissä luonto ja metsäretket on niin täynnä aikuisten järjestämää ohjelmaa, ettei vapaalle leikille ja luonnon ihmettelylle jää mielestäni tarpeeksi aikaa. Myös lasten mielenkiinnon kohteisiin voisi tarttua paremmin. STEAM-pedagogiikkaa ei myöskään mielestäni käytetä eikä sitä tunnisteta tarpeeksi hyvin henkilökunnan toimesta.”

C: ”Suunnittelua ja toiminnan ideointia metsä ja luontoympäristössä voisi lisätä. Myös käytännön toiminnassa olisi hyvä, kun tarttuisi vielä enemmän niihin seikoihin ja asioihin mihin lapset kiinnittävät huomiota luonnossa. Niistä voisi ideoida paremmin tekemistä seuraaville kerroille.”

4.5 Yhteenveto

Opinnäytetyöni haastattelujen ja kirjallisten lähteiden perusteella luonnossa ja metsässä voi toteuttaa kaikkia varhaiskasvatussuunnitelman osa-alueita. Haastattelujen tulosten perusteella luonnossa toteutetaan esimerkiksi paljon erilaista ympäristön havainnointia ja niistä keskustellaan yhdessä lasten kanssa. (Vartiainen 2018, 87).

Luonnossa toteutetaan myös kielenkehitystä edistäviä toimintoja, kuten erilaisia lauluja ja loruja. Metsässä ja luonnossa harjoitettiin myös matemaattista ajattelua parantavia harjoituksia, kuten esimerkiksi mittasuhteiden vertailua oli käytössä joissain ryhmissä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77.)

Luonto oppimisympäristönä soveltuu hyvin tämänkaltaiseen toimintaan, koska lasten mielenkiinto ja asioiden ymmärtäminen käytännössä helpottuu konkreettisten esimerkkien avulla. Näin toimimalla saadaan opetuksesta laadukkaampaa tuloksellisesti ja mielekkäämpää lapsille, kuin esimerkiksi sisätiloissa luokkaympäristössä. Motoriikan kehittymisestä luonnossa ja metsän rauhoittavasta vaikutuksesta lapsiin olivat kaikki haastateltavat yksimielisiä. Luonto oppimisympäristönä tukee lasten motorista kehittymistä luonnollisessa ympäristössä ilman kummempia erityisjärjestelyitä. Häiriökäytöksen todettiin vähentyvän luonnossa ja eri lapset toimivat paremmin yhdessä luonnollisessa ympäristössä tulosten perusteella. Myös keskittymiskyvyn paraneminen tuli ilmi sekä teoriassa että haastattelujen tuloksissa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 77.)

Eri ryhmien erilaiset ulkoilutottumukset ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden oman innokkuuden vaikutus luonnon ja käytön monipuoliseen käyttöön varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä nousivat esiin sekä teoriapohjassa että haastatteluissa. Haastateltavat toivat ilmi, havainneensa eroja siinä, minkä verran eri ryhmät ulkoilevat. Päiväkodin työntekijöiden oma innokkuus luontoon ja sen vaikutukset luonnon käytännön hyödyntämiseen nousi esille myös haastatteluiden tuloksissa, eikä erilaisia näkemyksiä asiasta noussut esille. (Laird, McFarland-Piazza & Allen 2014).

Tärkeimpänä huomioonotettavana seikkana haastateltavat nostivat yksimielisesti turvallisuuden. Ennakkotutustumisen retkeilykohteiseen ja vaaranpaikkojen tunnistaminen sekä säänmukainen varustus ovat olennaisia seikkoja, jotta luonto- ja metsäretket voidaan toteuttaa ja kokemukset säilyvät positiivisina. Ensiapupakkauksen mukana olo, riittävä henkilöresurssointi ja retkikohteen ilmoittaminen päiväkodin muulle henkilöstölle ovat olennaisia seikkoja turvallisuudesta huolehdittaessa. Myös mahdolliset lasten erityisen tuen tarpeet on syytä huomioida ja ennakoida retkelle valmistauduttaessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022, 54.)

Kehityskohteiksi haastatteluissa nousivat esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien yhteiset suunnittelutuokiot luonnossa. (Sääkslahti 2015, 160.)

Vapaan leikin lisääminen ja lasten mielenkiinnon kohteisiin tarttuminen olivat myös haastateltujen mukaan seikkoja, joita voisi kehittää käytännön varhaiskasvatuksessa. Mielestäni myös talvisen luonnon ja metsän käytön lisääminen olisi syytä huomioida jatkossa käytännön varhaiskasvatuksessa haastattelujen tulosten perusteella. (Sääkslahti 2015, 160.)

Haastateltava B nosti esille myös kehityskohteista STEAM-pedagogiikan heikon tunnistamisen ja soveltamisen käytännössä. STEAM-pedagogiikka painottaa lapsen aktiivista ja osallistuvaa roolia. Siinä annetaan lapselle mahdollisuus kokeilla ja tutkia, ideoida ja keksiä ratkaisuja sekä kehittää yhteistyötaitoja. On tärkeää, että lapsi saa kehittää tarpeellisia taitoja tulevaisuutta ajatellen. Aikuisen roolina on olla sensitiivinen ja havainnoida lasten kiinnostusten kohteita. Myös lapsen roolin korostaminen ja kanssakulkeminen ovat olennaisia STEAM-pedagogiikan elementtejä. Haastateltava B oli kuitenkin sitä mieltä, että STEAM-pedagogiikan käyttämiseen on viime aikoina kiinnitetty enemmän huomiota ja oli optimistinen sen suhteen, että asia tulee parantumaan tulevaisuudessa. (steaminoulu.fi 2024, 17.)

5. POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe eli lapset ja metsä sekä luonto olivat minulle jo ennestään tuttuja. Ne vastasivat omia mielenkiinnonkohteitani myös pedagogisesta näkökulmasta. Tämä helpotti opinnäytetyöprosessia ja sen toteutumista. Prosessin aikana sain myös uusia ideoita ja tietoa, jotka auttavat minua tulevaisuudessa sekä varhaiskasvatuksen että myös muissa sosiaalialan tehtävissä, kuten esimerkiksi lastensuojelutyössä.

Aikaisemmat tietoni luonnon ja metsän vaikutuksista lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen olivat pääosin kokemusperäisiä ja oletuksia. Opinnäytetyötäni tehdessä löysin myös yhteyden omiin kokemuksiini sekä tutkittuun tietoon siitä, kuinka tärkeää luonnossa toimiminen lapsuudessa on. Sain opinnäytetyöprosessissa runsaasti faktapohjaista ja perusteltua tietoa luonnossa toimimisen eduista ja hyödyistä. Aiheen monipuolisuuden vuoksi koin rajaamisen haastavaksi. Pysin kuitenkin rajaamaan aihetta riittävästi ja tässä myös opinnäytetyön ohjaajien merkitys korostui.

Onnistuin mielestäni löytämään tietoa metsästä ja luonnosta nimenomaan tarkoitusperiäni vastaavista näkökulmista. Positiivisesti yllätti myös haastatteluihin sopivien henkilöiden löytäminen ja sujuva yhteistyö heidän kanssaan. Koen että haastattelut sujuivat hyvin ja toimivat myönteisinä kokemuksina sekä haastattelijalle että haastateltaville. Haastattelujen anti oli hyvä ja monipuolinen. Se vahvisti sitä mitä olen teoriasta löytänyt, enkä isompiin ristiriitoihin törmännyt teorian ja haastatteluiden tiimoilta. Kehitettävää ja parannuskohteitakin löytyi ja nämä olivatkin yksi opinnäytetyöni tutkimuskysymyksistä. Luontoa ja metsää käytetään ainakin haastatteluihin osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien yksiköissä hyvin ja monipuolisesti. Metsää ja luontoa voisi kuitenkin hyödyntää vieläkin monipuolisemmin ja ennakkoluulottomammin eri vuodenaikoina ja etenkin talviaikaan toimintaa voisi lisätä. Koulutuksia ja toiminnan yhdenmukaisuutta tai metsäpäivien välistä eroa eri lapsiryhmien välillä olisi myös syytä tarkastella ja lisätä henkilökunnan innostusta viemään lapset ulos ja luontoon. Mielestäni kahteen tutkimuskysymykseeni onnistuin vastaamaan opinnäytetyölläni hyvin tai loistavasti.

Kehityskohteiden ja ideoiden määrä jäi mielestäni odotettua pienemmäksi haastatteluiden tuloksissa. Tähän voi vaikuttaa se, että osalla haastatelluista oli alle kolmen vuoden työkokemus alalta, koska pisimpään alalla työskennellyt haastateltava B esitti useita hyviä kehityskohteita. On myös mahdollista, että kysymykseni kehityskohteita koskien olivat liian suppeat tai kysymysten asettelua olisi pitänyt muuttaa haastattelussa.

Luonnon ja metsän hyödyt varhaiskasvatuksen toimintaympäristönä tulivat hyvin esille opinnäytetyössäni sekä teoriaosuudessa, että haastatteluiden tuloksissa. Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä, siitä että metsä sekä rauhoittaa ja parantaa keskittymistä lapsilla. Luonto ja metsä toimintaympäristönä saattaa eri lapsia paremmin yhteen kuin esimerkiksi sisätiloissa toimiminen. Opinnäytetyön perusteella metsässä ja luonnossa toimiminen myös parantaa sekä lähdeaineiston että haastattelujen perusteella lasten motorisista kehittymistä positiivisella tavalla.

Luonnon ja metsän käytöstä varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä en löytänyt minkäänlaisia negatiivisia vaikutuksia tai haittapuolia teoriapohjasta, eikä niitä nousut esille myöskään haastatteluiden tuloksissa.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Ry. 2018. Opinnäytetyön eettiset ohjeet. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene-opinnaytetyoprosessin-eettiset-suositukset_muistilistat-opiskelijalle-ja-ohjajalle.pdf?_t=1526903222

Ahonen, L. 2017, Vasun käyttöopas, Jyväskylä, PS-Kustannus.

Parikka-Nihti, M. & Suomela L. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa, Jyväskylä, PS-Kustannus, 2014

Hurtig, J. Laitinen, M. & Uljas-Rautio, K. (toim.) 2010. Ajattele itse!: Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. PS-Kustannus.

Itä-Suomen yliopisto, 2020, Metsäpohjainen piha paransi päiväkotilasten immuunijärjestelmää jo kuukaudessa. <https://www.uef.fi/artikkeli/metsapohjainen-pihaparansi-paivakotilasten-immuunijarjestelmaa-jo-kuukaudessa> viitattu 23.2.2024

Jyväskylän yliopisto. 2024. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi> viitattu 4.4.2024

Laird, S., McFarland-Piazza, L. & Allen, S. (2014). Young children's opportunities for unstructured environmental exploration of nature: Links to adults' experiences. *International Journal of Early Childhood Environmental Education* ISSN 2331-0464 (online) 2 (1), 58-75.

https://cdn.naaee.org/sites/default/files/ijecee_21_winter_2014_issue_0.pdf

Metsähallitus, Luontokasvatus, 2021, <https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/luonto-kasvatus/> Viitattu 23.2.2024

Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022.

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Opetushallitus. (2019). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Helsinki: Opetushallitus.

Parikka-Nihti, M. 2011 Pieniä puroja. Kasvua kohti kestäväää kehitystä, Lasten keskus.

Polvinen, K., Pihlajamaa J. & Berg, P. 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kansallinen hyvinvointiverkosto. http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille.pdf

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Viitattu 1.11.2022. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Steaminoulu.fi 2024. Viitattu 27.4.2024 https://www.steaminoulu.fi/wp-content/uploads/2023/06/STEAM_vasu_esite_www_valmis.pdf

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. PS-Kustannus.

Tahvanainen, I. & Turunen S. (Toim.) 2016. Leikki astuu varpaille. Socca.

Torquati, J. & Ernst, J. (2013). Beyond the Walls: Conceptualizing Natural Environments as “Third Educators”. *Journal of Early Childhood Teacher Education*. 34. 191-208. 10.1080/10901027.2013.788106.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (ouka.fi). Viitattu 19.2.2022. <https://www.ouka.fi/en/media/317/download>

Vartiainen, J. 2018. Mistä syntyy tuulen voima. PS-Kustannus.

Viinamäki, L. Saari, E. Ahola, A. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Tammi.

Ympäristöministeriö, Jokaisenoikeudet, 2024, <https://ym.fi/jokaisenoikeudet> viitattu 19.4.2024